

1. Theory of Change – Begrotingsindicator Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

De indicator

<i>Indicator</i>	<i>Realisatie 2019</i>	<i>Streefwaarde</i>	<i>SDG</i>
Het aandeel grote bedrijven in Nederland dat de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen expliciet onderschrijft als referentiekader voor hun internationale activiteiten.	In procenten	90% in 2023	SDG 8,12, e.a.

Theory of Change

Het bedrijfsleven is een onmisbare partner voor het realiseren van mondiale duurzame ontwikkeling. Bedrijven kunnen met investeringen en innovatieve oplossingen bijdragen aan het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs). Voor Nederlandse bedrijven bieden de SDGs volop kansen. Hierbij is Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) een basisvoorwaarde. Daarnaast heeft Nederland zich internationaal gecommitteerd aan het naleven van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen door het Nederlandse bedrijfsleven.

De internationale dimensie van MVO

Bijna alle Nederlandse bedrijven zijn direct of indirect verbonden met het buitenland. Een klein deel van hen heeft vestigingen over de grens, waaronder in landen in ontwikkeling. Ze leveren een bijdrage en inkomen en werkgelegenheid in die landen, en daarmee in potentie aan het behalen van de SDGs door die landen. De bedrijven moeten dan wel maatschappelijk verantwoord ondernemen, om te voorkomen dat een bijdrage aan één SDG ten koste gaat van een andere SDG. Zo kan een bijdrage aan SDG 8.1, economische groei in minst ontwikkelde landen, ten koste gaan van SDG 8.5, waardig werk, als arbeiders onderbetaald worden.

Het grootste deel van de Nederlandse bedrijven heeft een link met andere landen via de waardeketen, doordat hun grondstoffen, halffabricaten of eindproducten er vandaan komen en/of omdat ze exporteren. Deze bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan mondiale duurzame ontwikkeling als op verantwoorde wijzen inkopen, uitbesteden en verkopen. Door ketenverantwoordelijkheid te nemen en gepaste zorgvuldigheid te betrachten (*due diligence*) ondernemen ze met oog voor mens en milieu en leveren ze een bijdrage aan het behalen van de SDGs in andere landen.

De OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (OESO-richtlijnen), vormen het normenkader voor IMVO. In de OESO-richtlijnen zijn ook de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* verwerkt. De Nederlandse staat heeft zich gecommitteerd aan het naleven van de OESO-richtlijnen, maar de bedrijven moeten het doen. Er wordt daarbij van bedrijven verwacht dat ze naar hun hele waardeketen kijken. De OESO onderscheidt zes stappen: het integreren van verantwoord ondernemen in de bedrijfsprocessen, het identificeren van mogelijke negatieve maatschappelijke impact van het bedrijf (direct of via de keten), het voorkomen, of mitigeren van die negatieve impact, het monitoren van de resultaten, het communiceren erover, en toegang tot herstel voor slachtoffers van bedrijfsgelateerde misstanden.¹

¹ Zie: <http://www.oecd.org/investment/due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct.htm>

Het naleven van de OESO-richtlijnen en volgen van de zes stappen draagt bij aan concrete SDGs, zoals realiseren duurzame praktijken bedrijven (SDG 12.6), creëren waardig werk (inclusief leefbaar loon/inkomen) en een gezonde werkomgeving en uitbannen kinderarbeid (SDGs 8.5, 8.7 en 8.8), verduurzamen productie (SDG 9.4), beperken negatieve invloed op het milieu (inclusief tegengaan ontbossing) (SDG 12.4) en een einde maken aan discriminatie vrouwen en meisjes (SDG 5.1).² Indien hierbij wordt samengewerkt met andere stakeholders en in publiek-private partnerschappen wordt tevens een bijdrage geleverd aan SDG 17.

Rol Nederlandse overheid

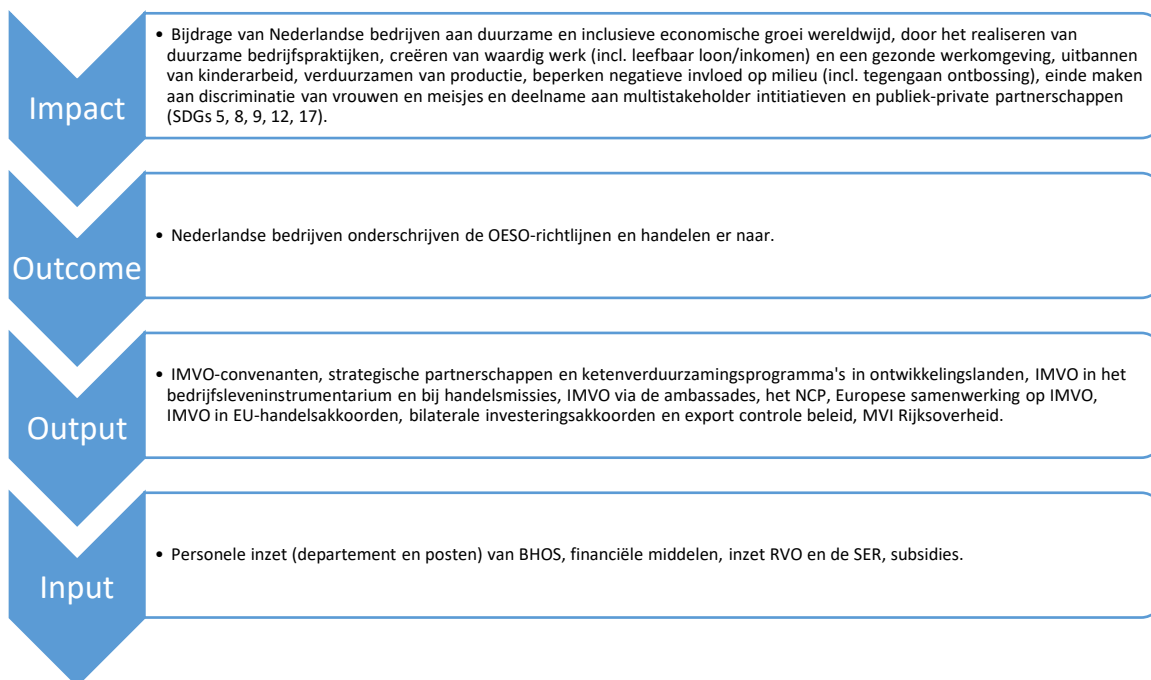
De Nederlandse overheid stimuleert internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen en ketenverduurzaming langs een aantal lijnen:

- de IMVO-convenanten,
- strategische partnerschappen en programma's voor verduurzaming van productie en handel in ontwikkelingslanden,
- IMVO als voorwaarde voor het BZ-bedrijfsleveninstrumentarium en voor deelname bedrijven aan handelsmissies,
- IMVO-voorlichting aan bedrijven via de ambassades (inclusief voorlichting over corruptie),
- het Nationaal Contactpunt (NCP) OESO-richtlijnen,
- Europese samenwerking op het terrein van IMVO,
- IMVO als onderdeel van EU-handelsakkoorden, Nederlandse bilaterale investeringsakkoorden en het beleid voor de export van strategische goederen,
- Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) Rijksoverheid.

Overheid en bedrijfsleven werken bovendien gezamenlijk aan het bereiken van de SDGs door het stellen van materiële doelen, het meten van resultaten en het transparant rapporteren over de output.

Flow diagram van de theory of change

² Het naleven van de OESO-richtlijnen door bedrijven draagt bij aan deze SDGs, maar er is meer nodig voor duurzame economische ontwikkeling in ontwikkelingslanden, zoals een goed ondernemingsklimaat, een betrouwbare overheid, adequate scholing, etc.

2. Theory of Change - Begrotingsindicator Internationaal ondernemen

De indicator

Indicator 1	Realisatie 2019	Streefwaarde	SDG
a. Het aantal bij internationalisering ondersteunde mkb-ondernemingen, dat in de op de beleidsinterventie volgende 3 jaren meer heeft geëxporteerd naar de doelmarkt	X van Y	n.v.t.	SDG 8, 9
b. De cumulatieve exporttoename van de betreffende bedrijven in deze drie jaren	In EUR	n.v.t.	SDG 8, 9

De tweeledige indicator toont (a) in welke mate mkb-ondernemingen in de drie jaren nadat zij van het betreffende instrumentarium gebruik hebben gemaakt een exporttoename op de betreffende doelmarkt(en) hebben gerealiseerd, en (b) wat de omvang van deze exporttoename cumulatief is. Hiermee geeft de indicator een indicatie van het bereik van het betreffende instrumentarium en hoe vaak, en met welke grootte, de ondersteuning gepaard gaat met exporttoename op de doelmarkt(en) van de ondersteuning op de korte termijn.

Theory of Change

Nederland is een open economie die voor circa een derde van zowel het bruto binnenlands product (bbp) als de werkgelegenheid afhankelijk is van de export van goederen en diensten^{3,4}. Ook bijvoorbeeld buitenlandse investeringen, zowel inkomende als uitgaande, dragen bij aan een sterkere economie⁵. Op bedrijfsniveau geldt dat Nederlandse exporterende bedrijven gemiddeld genomen beter presteren dan niet-exporteurs, tenminste naar winstomvang⁶. Daarbij zijn zij groter in termen van omzet en toegevoegde waarde, efficiënter en geven zij meer uit aan R&D en innovatie, en betalen zij hogere lonen^{4,7}. De stap naar het buitenland brengt de werkgelegenheid van startende exporteurs structureel naar een hoger niveau². Op macroniveau leidt internationaal ondernemerschap tot hogere economische groei, dynamiek en bestaat er een positieve relatie tussen internationaal ondernemerschap en innovatie⁸. Daarmee draagt het dus bij aan SDG 8 (*Fatsoenlijke banen en economische groei*) en SDG 9 (*Innovatie en duurzame infrastructuur*). Daarom zet de overheid in op het versterken van de internationale handels- en investeringspositie van Nederland.

De handels- en investeringspositie, ofwel de relatieve concurrentiekracht van Nederland, wordt door verschillende factoren bepaald. Deze hangt onder andere af van het innovatieve vermogen van bedrijven en kennisinstellingen, het vermogen om bedrijven aan te trekken naar Nederland, het economische imago van Nederland in het buitenland en de handelsbarrières die bedrijven ervaren bij het handelen met of vanuit Nederland³. De overheid speelt hier op verschillende manieren een rol in. Vanuit het beleid voor Buitenlandse Handel ondersteunt de overheid onder andere internationaal ondernemerschap om te zorgen dat het exportpotentieel van Nederland maximaal benut wordt. Overheidssteuning valt samen met een toename van het aantal exporteurs⁹.

³ [CBS Internationaliseringsmonitor, 2017-IV:21](#).

⁴ [CBS Internationaliseringsmonitor, 2018-II:25,53](#).

⁵ Zie hierover ook de Kamerbrief [Versterken van de positie van Nederland in mondiale waardeketens](#).

⁶ [CBS Internationaliseringsmonitor, 2018-IV:21-25](#).

⁷ [Internationaliseren en productiviteit \(CBS, 2010:2-3\)](#).

⁸ [Beleidsdoorlichting Internationaal Ondernemen \(EIM, 2009:35,37-38\)](#).

⁹ [CBS Internationaliseringsmonitor, 2018-III:37-41](#).

Tegelijkertijd is het zo dat ondersteuning van de overheid aan internationale ondernemers niet altijd nodig is: de overheid opereert additioneel aan de markt en/of waar er sprake is van marktfalens¹⁰. In de praktijk is het zo dat vooral het midden- en kleinbedrijf (mkb) en startups die ondersteuning van de overheid nodig hebben. Tegelijkertijd maken zij er nog relatief weinig gebruik van⁷. Ook is er op verder weg gelegen markten veelal eerder sprake van marktfalens dan op nabije markten¹¹. Het bedrijfsleven zoekt op dergelijke markten dan ook relatief vaak de ondersteuning van de overheid⁷. Daarom richt het handelsbevorderingsbeleid zich onder meer specifiek op het internationaliseren van het mkb en startups¹² en ligt er ook een grotere rol voor de overheid naarmate een markt voor een bedrijf moeilijker te betreden is.

De overheid biedt ondersteuning in verschillende vormen variërend van economische missies tot belangenbehartiging en financiële ondersteuning. Deze ondersteuning verloopt via meerdere partijen: de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), het postennetwerk, het publiek-private handelsbevorderende netwerk, ADSB, NFIA en binnenkort ook vanuit Invest-NL en de Joint venture met FMO. RVO is – voor wat betreft de partijen die primair hun financiering voor dit beleidsterrein ontvangen uit de BHOS-begroting – de organisatie met het grootste bereik onder Nederlandse ondernemers. De begrotingsindicator richt zich daarom grotendeels, maar niet noodzakelijkerwijs exclusief, op het daar ondergebrachte handelsbevorderende instrumentarium.

Activiteiten van, en instrumenten uitgevoerd door, RVO zijn gericht op het verbeteren van het *bedrijfsprestatievermogen* van bedrijven, specifiek het mkb. Deze dienen te resulteren in verbeterde bedrijfsprestaties, zoals *additionele export*. Door de jaren heen is hiertoe een divers instrumentarium vormgegeven, welke is gecategoriseerd naar een viertal resultaatgebieden: (1) de goed geïnformeerde ondernemer, (2) de verbonden ondernemer, (3) economische positie en imago van Nederland en (4) weggenomen handelsbarrières en gelijk speelveld voor Nederland. Deze resultaatgebieden faciliteren de effectmeting van het instrumentarium.

¹⁰ Bijvoorbeeld *imperfecte informatie, asymmetrische informatie, financiële barrières, ontbrekende markten of problemen met eigendomsrechten* (SEO, 2008:19).

¹¹ [Beleidsdoorlichting Internationaal Ondernemen \(EIM, 2009:122\)](#).

¹² Zie hierover ook de Kamerbrief [Handelsagenda](#).

Flow diagram van de Theory of Change, toegespitst op uitvoerder RVO

